

A bírói függetlenség Kanadában: A Critical Overview

Fabien Gélinas*

A. Bevezetés

Kanadában a bírói függetlenséget széles körben az alkotmány egyik alapelveként értelmezik. Az ezt az általános elvet életre keltő konkrét normák a szabályok és gyakorlatok rendkívül összetett szövevényét alkotják, amelyek az íratlan politikai felfogástól az alkotmányosan rögzített jogi rendelkezésekig terjednek. Ennek a foltozatnak az összetettsége részben annak köszönhető, hogy a szövetségi struktúrát a már létező alkotmányos rendelkezésekre helyezték rá, amelyek alapjai nagyrészt íratlanok.

A kanadai bírói függetlenség forrása a következőkre vezethető vissza

A bírói függetlenség 1701.¹történelmi jelentősége a brit alkotmányos hagyományban és különösen a brit alkotmányos törvényben (Act of Settlement of

a kanadai kontextusban az igazságszolgáltatásnak mint a szövetségi rendszer pártatlan döntőbírájának különleges szerepéből fakad.² A Kanadai Jogok és Szabadságok Chartájának elfogadása óta, jú-1982,³ A bírói függetlenséget erősítette a bírói kar megújult szerepe.

---

* Copyright © Fabien Gélinas, 2009, 2010. E fejezet elkészítését az FQRSC ösztöndíja tette lehetővé. A szerző köszönetet mond Vincent Locas úrnak a szakszerű segítségért.

¹ Act of Settlement, &1701,12 Wm13 (3UK).

² *Beauregard* kontra *Kanada*, (1986) Supreme Court Reports of Canada (S.C.R.) a (2) 56,bekezdésben. 27 (a továbbiakban: *Beauregard*).

³ Az Alkotmánytörvény I. része, amely a Kanadai Törvény B. 1982,jegyzéke 1982, ch. (11UK) (a továbbiakban: Charta).

as

ciary az egyéni jogok és szabadságok védelmében az állam bármely szervének beavatkozásával szemben.⁴

E fejezet célja, hogy kritikus áttekintést adjon a kanadai igazságügyi függőségről mind az intézményi struktúrák, mind az információ- és jogalkalmazás szempontjából.

rossz gyakorlatok. A fejezet nagyjából követi a szerkesztő által javasolt sablont,⁵ de hangsúlyozza azokat a jellemzőket, amelyek hasznosnak tűnhetnek, mint a legjobbak gyakorlatok, vagy amelyek problémás területként figyelmet igényelhetnek.

B. Szerkezeti biztosítékok

A szövetségi és tartományi szintű hatáskörmegosztás a felsőbb bíróságok tekintetében a kanadai igazságszolgáltatási rendszer fontos jellemzője, ahogyan azt az 1867. évi alkotmánytörvény előírja. Míg az említett törvény 96. szakasza a szövetségi kormány kezébe helyezi a felsőbb bírósági bírák kinevezése feletti ellenőrzést, addig a tartományok a 92. szakasz értelmében törvényhozói ellenőrzést gyakorolnak a tartományi igazságszolgáltatás felett. A szekcióbíróságként⁹⁶ is ismert felsőbb bíróságok az egyetlenek, amelyek függetlenségével az alkotmányos dokumentumok kifejezetten foglalkoznak. A tartományok azonban az 1867. évi alkotmánytörvény 92. szakasza alapján alacsonyabb szintű bíróságokat hoztak létre. Annak ellenére, hogy ezek az alacsonyabb szintű tartományi, vagy szekcióbíróságok⁹², a

a szövetségi szinten kinevezett felsőbb bíróságok felügyeleti joghatósága alá tartoznak, ők kezelik az ügyek túlnyomó többségét.⁶ Az 101. alkotmánytörvény szakasza,

1867 felhatalmazza a szövetségi parlamentet szövetségi bíróságok létrehozására. E hatáskör alapján a Parlament létrehozta a Kanadai Legfelsőbb Bíróságot (a továbbiakban: Legfelsőbb Bíróság) és a jelenlegi Szövetségi Bíróságot.

⁴ *Beauregard* (2. lábjegyzet), (2) bekezdés. 28.

⁵ A fejezet felépítése tehát eltér attól a módtól, ahogyan a Supreme Court of Canada a bírói függetlenséget úgy mutatja be, hogy annak van egy intézményi és egy személyes, azaz egyéni dimenziója, valamint három összetevője, nevezetesen: a hivatali jogviszony biztonsága, az anyagi biztonság és az igazgatási autonómia.

⁶ A tartományi bíróságok szerepének történeti bemutatása megtalálható a P. H. Russell, Bevezetés: Russell: Hogyan jutottunk ideig, in: Russell (szerk.), *Canada's Trial Courts: Two Tiers or One*, 3, 4-12. o. (1. kiadás, 2007); a büntetőügyek felsőbb és tartományi bíróságok közötti megoszlásáról szóló empirikus tanulmányt lásd: Russell Russell: A büntetőügyek bírósági megoszlása a felsőbb és tartományi bíróságok között.

C. M. Webster/A. N. Doob, Felsőbíróságok a huszonegyedik században: A Historical Anachronism?, in: P. H. Russell (szerk.), *Canada's Trial Courts: Two Tiers or One*, 57, at (57¹ kiadás, 2007).

A strukturális biztosítékok a bíróságok fent vázolt négy nagy kategóriája szerint változnak: Felsőbb szintű (96. szakasz) bíróságok (tartományi igazgatás, szövetségi kinevezések és javadalmazás); alsóbb szintű (92. szakasz) bíróságok (tartományi igazgatás, tartományi kinevezések és javadalmazás); szövetségi (101. szakasz) bíróságok (szövetségi igazgatás, szövetségi kinevezések és javadalmazás); és a Legfelsőbb Bíróság, amely egy külön kategóriába tartozó szekunder bíróság¹⁰¹.

I. Az igazságszolgáltatás igazgatása

Az egyik jellemző, amelyet Kanada megtartott brit intézményi örökségéből, a bírósági igazgatás *végrehajtó* modellje. Formálisan minden tartományban a bíróságok többnyire a főügyési minisztérium részlegeként, nem pedig különálló minisztériumként vagy kormányzati ággként működnek. A végrehajtó igazgatás a közpénzek feletti elszámoltathatóság szokásos, a törvényhozás előtti miniszteri felelősség elvén alapuló vonalát követi. A brit rendszerhez hasonlóan a bírósági igazgatással kapcsolatos hatáskörök elosztása hagyományosan többnyire törvényhozási rendelkezés kérdése. Mindazonáltal a bíróságok régóta úgy vélik, hogy a közigazgatási autonómia egy alapvető területe alkotmányos védelemben részesül a politikai ágak, azaz a végrehajtó és a törvényhozó hatalom beavatkozásával szemben.

1. Az igazságügyi igazgatással megbízott szervek

Az alkotmányos követelmények szempontjából a bíróságok felelősek és "ellenőrzik azokat a közigazgatási döntéseket, amelyek közvetlenül és azonnal a bírói funkció gyakorlására".⁷ Ezek a határozatok például a "bírák kijelölésére", a "bírói ülésekre", a "bírói listák" összeállítására, valamint a "tárgyalótermek kiosztására és a bírósági igazgatási személyzet irányítására" vonatkoznak.

e feladatok ellátása".⁸ A közigazgatási autonómia meghatározása

A Legfelsőbb Bíróság által adott jogorvoslati lehetőség továbbra is nyitott abban az értelemben, hogy nem tartalmaz kimerítő listát azokról az ügyekről, amelyeknek továbbra is meg kell maradniuk

---

⁷ *Valente v. The Queen*, (1985) S2.C.R. at (a 673,712továbbiakban: *Valente*); lásd még: *R. kontra Génereux*, (1992) S1.C.R., (a 259,286továbbiakban: *Génereux*).

⁸ Id.

as

a bírák ellenőrzése alatt.⁹ Ezekről az alapvető funkcióktól eltekintve széles körben feltételezik, hogy a végrehajtó modell érvényesül, és a fontos igazgatási területek, mint például a költségvetés megállapítása, az igazságügyi osztályok vagy a főügyész hatáskörébe tartoznak. Mindazonáltal a bíróságokkal gyakran konzultálnak az őket érintő legtöbb döntésről, és egyes esetekben élvezik a egyetértési megállapodások előnyeit.

részletezve a végrehajtó szervvel való megállapodásukat az ilyen ügyekben.¹⁰

Az alkotmányosan védett közigazgatási autonómia területe egyre nagyobb vizsgálat tárgyát képezi, és talán fejlődési szakaszban van. Kanada akkori főbírája már 1985-ben nyilvánosan úgy foglalt állást, hogy nagyobb közigazgatási autonómiára van szükség, mint elvi kérdés.¹¹ Megjegyezte, hogy "gyakorlatilag a pénzügyi és reklám- az igazságszolgáltatáshoz szükséges igazgatási követelmények az igazságszolgáltatással kapcsolatos miniszterek kezében vannak, akik felelősek a korona érdekeinek bíróságok előtti védelméért", mielőtt kijelentette volna, hogy "[a] bírósági költségvetések helyreállítása és az elkülönített források elosztása a különböző bíróságok vezető bíráinak, nem pedig az igazságügyi miniszterek ellenőrzése alá tartozik", és hogy "[a] pénzügyi és igazgatási ellenőrzésnek együtt kell járnia a megfelelés és az igazságszolgáltatás megfelelésének ellenőrzésével".

a támogató személyzet irányítása".¹² Az ügyet tovább folytatva az Alternatív

A Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács (a továbbiakban: "CJC") által megrendelt jelentés modelljei szerint az 2006alkotmányos követelmények

ügy alakulhatott, hogy a jelenlegi gyakorlatok ellentétbe kerültek az alkotmányos előírásokkal.¹³ Az alkotmányos ref-

A tartományi bíróságok bíráinak javadalmazására vonatkozó ítéletében a Su- preme Court megállapította, hogy a depolitizálás alkotmányos imperatívuszának értelmében "a törvényhozás és a végrehajtó hatalom nem, és nem is lehet

nem úgy tűnik, hogy politikai nyomást gyakorol az igazságszolgáltatásra".¹⁴ Depolitizálás -

⁹ *Mackeigan v. Hickman*, (1989) S.C.R., (1989) S2.C.R., (9) 796, bekezdés. 56.

¹⁰ C. Baar/K. Benyekhlef/F. Gélinas/R. Hann/L. Sossin, Alternatív modellek of Court Administration (Jelentés a Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács megbízásából, Ottawa: CJC, 2006. szeptember), 12. o. (a továbbiakban: Jelentés az alternatív modellekről).

¹¹ A Kanadai Ügyvédi Kamara halifaxi konferenciáján elhangzott előadás augusztusról 211985, idézi M. L. Friedland, *A Place Apart: Friedland: Judicial Independence and Accountability in Canada*, at (1791995).

¹² Id.

¹³ Alternatív modellekről szóló jelentés (10. l. ábrát), a következő címen 69.

¹⁴ *A Provincial Court of Prince biraának javadalmazása tárgyában benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem Edward-sziget, (1997) S3.C.R. (a 3,140továbbiakban: Remuneration Refer-*

Az igazságszolgáltatás és a politikai hatalmi ágak közötti kapcsolatok formalizálását, és így a pénzügyi függőséggel összefüggésben független javadalmazási bizottságok létrehozását tette szükségessé. Az alternatív modellekről szóló jelentés megállapította, hogy ez egy szükséges a közigazgatási autonómiára gyakorolt hatás.¹⁵ Az intézményi perszemszögből a függetlenséget általában úgy tekintik, hogy az egy ésszerű és tájékozott személy felfogásától függ:¹⁶ "a megfelelő kérdés az, hogy

hogy a bíróság, egy ésszerű és tájékozott személy objektív nézőpontjából úgy fogja-e felfogni, hogy rendelkezik az alapvető feltételekkel

a függetlenség."¹⁷ Ebből a szempontból egyértelmű, hogy a bírósági adminisztráció

stráció jelenleg *politizált* kapcsolatokat eredményez. "Nem tűnik kétségesnek" - az alternatív modellekről szóló jelentés szavaival élve - "hogy az igazgatási és költségvetési ügyekkel kapcsolatos viták ugyanolyan mértékben képesek befolyásolni a bírói függetlenség közvélemény általi megítélését", mint a bíróságok függetlenségének megítélését.

tárgyalások a javadalmazással kapcsolatos kérdésekről.¹⁸ Ez elég valószínű,

ezért a vonatkozó alkotmányos normák a jelenleginél nagyobb fokú közigazgatási autonómiát követelnek meg.¹⁹ Újra

főleg csak találgatni lehet, hogy a politikai ágak önként és milyen mértékben fognak-e lemondani a bíróságok igazgatása feletti hatáskörükről.

Az igazgatás kérdését lezárva meg kell jegyezni, hogy a szövetségi (101. szakasz) bíróságok valamivel nagyobb fokú igazgatási autonómiát élveznek. A szövetségi bírák tekintetében a végrehajtói hatáskörök részben a szövetségi igazságügyi ügyekért felelős biztos hivatalán keresztül gyakorolhatók, amely felügyeli a szövetségi bírák fizetésének, nyugdíjának és egyéb juttatásainak kezelését, valamint a szövetségi bírácoknak nyújtott egyéb juttatásokkal kapcsolatos ügyintézését, és a szövetségi bírói hivatalon keresztül.

Bíróságok Igazgatási Szolgálat, amely a szövetségi bíróságok igazgatási szolgálatait a végrehajtó hatalomtól függetleníti.²⁰ A főadminisztrátori...

---

ence). Megjegyzendő, hogy a Bíróság elemzése szigorúan a látszatra összpontosít; semmiképpen sem utal tényleges politikai nyomásgyakorlásra.

¹⁵ Alternatív modellekről szóló jelentés (10. lábjegyzet), a következő címen 51.

¹⁶ Valente (7. lábjegyzet), 689. o.; Génereux (7. lábjegyzet), 7. o. 287.

¹⁷ Génereux (7. lábjegyzet), a következő címen 287.

¹⁸ Alternatív modellekről szóló jelentés (10. lábjegyzet), a következő címen 52.

¹⁹ Id., at Meg 69. kell jegyezni, hogy az alternatív modellekről szóló jelentés is

rea-

fiúk az igazgatási hatékonyság, a legjobb irányítási gyakorlatok és az elszámoltathatóság szempontjából.

²⁰ Lásd a Szövetségi Igazságügyi Biztos Hivatalát illetően...
vásárok: Bírákról szóló törvény, Revised Statutes of Canada (R.S.C.) c 1985., J-1,
74(1)(a) § (a továbbiakban: bírákról szóló törvény). A bírósági igazgatási
szolgálat tekintetében ld:

as

miniszter közvetlenül tárgyal a költségvetési előirányzat nagyságáról a kincstári hatóságok az Igazságügyi Minisztérium beavatkozása nélkül, ami nagyobb pénzügyi autonómiát biztosít.²¹ Mind a Szövetségi Igazságügyi Biztos Hivatala²², mind a Bíróságok Adminisztrációs Szolgálat²³ bizonyos fokú távolságot tart fenn a következők között a végrehajtó és az igazságszolgáltatás, míg a tartományi bíróságokat általában közvetlenebbül a legfőbb ügyész vagy az igazságügyi minisztérium igazgatja.

2. Igazságügyi Tanács

A CJC-t 1971-ben hozta létre a szövetségi bírásokról szóló törvény, azzal a céllal, hogy elősegítse a hatékonyságot, az egységességet és az elszámoltathatóságot, valamint javítsa az igazságügyi szolgáltatások minőségét minden szövetségi személyzettel rendelkező bíróságon.

bíróságok.²⁴ A CJC független testület, amelynek elnöke a főbíró.

Kanadában, aki a Legfelsőbb Bíróság főbírája. A CJC kizárólag a bírói kar tagjaiból áll, nevezetesen a legfelsőbb bíróból.

a szövetségi bíróságok bírái és helyettes vezető bírái, valamint a szövetségi területek vezető bírái.²⁵ A CJC nevezetesen újra felelős a bírói magatartással kapcsolatos panaszok kezeléséért.

A bírásokról szóló törvénynek vannak megfelelői a tartományi törvénykönyvekben, amelyek a bírásokról szóló törvényt

a tartományi bírák tekintetében hatáskörrel rendelkező igazságügyi tanácsok.²⁶ E tartományi tanácsok feladata a bírói jogkörök gyakorlása.

Courts Administration Service Act, Statutes of Canada (S.C.) 2002, c. 8, § 2, 7 (a továbbiakban: Courts Administration Service Act). Ez a szövetségi fellebbviteli bíróság, a szövetségi bíróság, a hadbírói fellebbviteli bírósága és az adóügyi bíróság szolgálatában áll. A Legfelsőbb Bíróságnak saját igazgatási szolgálatai vannak.

²¹ Lásd a bírásági igazgatási szolgáltatásról szóló törvény (20. lábjegyzet) 7. § (3) bekezdését. Ugyanez lehet mondta a Legfelsőbb Bíróság költségvetésével kapcsolatban.

²² A szövetségi igazságügyi biztos hivatala, lásd: <<http://www.fja-cmf.gc.ca>>.

²³ Bírásági Közigazgatási Szolgálat; lásd <<http://cas-ncr-nter03.cas-satj.gc.ca/portal/page/portal/CAS/>>.

²⁴ Bírásokról szóló törvény (20. megjegyzés), II. rész, 59-71. §.

²⁵ Id. A vezető bírákat az 59. § (1) bekezdésének c) pontja határozza meg.

²⁶ Lásd pl. Québecben a Courts of Justice Act, Revised Statutes of Quebec (Québec felülvizsgált törvényei)

(R.S.Q.) c.T-16, VII. rész, a *Conseil de la magistrature* létrehozásáról 279, szóló §. Megjegyzendő, hogy Prince Edward-sziget, a legkisebb kanadai tartomány, nem hozott létre bírói tanácsot.

a magas szintű szakmai magatartási normák érvényesítése, valamint a bírák állítólagos helytelen magatartására vonatkozó panaszok kivizsgálása. Általában sokrétűbbek, mint az CJC, és magukban foglalják a jog- és

a bírókon kívül a nagyközönség tagjai és a bírák is részt vesznek.²⁷ A azokat a tagokat, akik nem *hivatalból* tagok, a kormány nevezi ki, de csak a tagság kisebbségét képviselik.²⁸

II. A bírák kiválasztása, kinevezése és újbóli kinevezése

A kanadai bírói kinevezések általában továbbra is a végrehajtó hatalom hatáskörébe tartoznak. A kinevezések nagyrészt a következőkön alapulnak

a tágon értelmezett érdem, ²⁹amely magában foglalja a potenciális hozzájárulást

a jelölt sokszínűségét a bírói székben.³⁰ A nyílt és szisztematikus politikai jelölések többé nem tekinthetők elfogadhatónak.³¹ Pártosodás

és a politikai pártfogás a bírák kinevezésében az évek során minden biztonnal csökkent, különösen az igazságügyi tanácsadó bizottságok 1980-as évekbeli létrehozása óta. Tény azonban, hogy a

---

²⁷ Pl. id., § 248.

²⁸ Pl. id., § 249.

²⁹ A szakmai alkalmasság és az általános érdemek a szervezési kritériumok a következő esetekben

a B. II. 2. szakaszban részletezett szövetségi igazságügyi kinevezési tanácsadó bizottságok munkája. A bírák kiválasztásának folyamata. A szövetségi igazságügyi ügyekért felelős biztos hivatala a bizottsági tapasztalatok alapján iránymutatásokat állított össze a bizottságok használatára vonatkozóan. Az iránymutatások tartalmazzák a potenciális jelöltek értékelésénél figyelembe veendő tényezők listáját, lásd <http://www.fja.gc.ca/appointments-nominations/assessment-evaluation-eng.html>.

³⁰ A sokféleség fontosságát a bírósági határozatokban is elismerték. Lásd. *pl. R. v. S (R.D.)*, (1997) 3 S.C.R. 484, a (1997) 3 S.C.R. 484. pontnál. 38, 119. A Kanadai Ügyvédi Kamara 2005-ben javasolta, hogy a sokszínűséghez való hozzájárulás szerepeljen az érdemjegyek között. Ilyen például a "kétnyelvűség" és a "faji és nemi kérdések tudatosítása". Lásd: *Federal Judicial Appointment Process* (Ottawa: Canadian Bar Association, 2005. október), elérhető a <http://www.cba.org/CBA/Submissions/pdf/05-43-eng.pdf> címen. A szövetségi bírói karban a nemek közötti egyenlőségre vonatkozó statisztikákat a Szövetségi Igazságügyi Ügyek Biztosának Hivatala teszi közzé. Lásd <http://www.fja-cmf.gc.ca/appointments-nominations/judges-juges-eng.html>.

³¹ A javulás szükségességét a kanadai ügyvédi kamara is kiemelte. Association in its Report on the Appointment of Judges in Canada (The McKelvey Report) (Ottawa: The Canadian Bar Association, 1985), elérhető a következő címen: The Canadian Bar Association, 1985. <http://www.cba.org/CBA/Submissions/pdf/05-43-eng.pdf>.

as

rendszer a végrehajtó hatalom mérlegelési jogkörének körültekintő gyakorlására támaszkodik, amelyet még mindig széles körben abszolútnak tekintenek. A végrehajtó hatalom mérlegelési jogköre nemcsak a konkrét kinevezésekkel kapcsolatban a kormányzónak tett ajánlások tekintetében áll fenn, hanem a jelöltek aktáit áttekintő igazságügyi tanácsadó bizottságok összetétele és eljárása tekintetében is.

1. Támogathatóság

A kanadai bírói kar minden tagja a jogi szakmából származik. A bírákról szóló törvény³² és a legfelsőbb bíróságról szóló törvény értelmében³³ a szövetségi ap-

a hegyes bírónak legalább tíz évet el kell töltenie egy tartományi ügyvédi kamarában a kinevezés előtt. A felvételi bizottság által tartott interjúk néhány

esetek a folyamat része, amelyet az alábbiakban részletezünk.³⁴ A közelmúltban,

a Legfelsőbb Bíróságba való kinevezésre pályázó jelöltek inter- a parlamenti bizottságok által megtekintett, továbbra is vitatott és még nem szilárdan elfogadott gyakorlat.³⁵

2. A bírák kiválasztásának folyamata

Mivel a Szövetségi Igazságügyi Biztos Hivatala által irányított bizottságok 1988. feladata a következőkre vonatkozó ajánlások kidolgozása volt

a szövetségi bírói kinevezésekhez vezető végrehajtó hatalom.³⁶ Ezek a kötelezettségvállalások...

A bizottságok minden egyes pályázatot megvizsgálják, és értékelésüket közlik az igazságügyi miniszterrel, aki viszont ajánlást tesz a kormányynak a pályázatról.

---

³² A bírákról szóló törvény (20. megjegyzés).

³³ Legfelsőbb Bíróságról szóló törvény, R.S.C. c 1985., S-26 (a továbbiakban: Legfelsőbb Bíróság).
Törvény).

³⁴ Lásd p 1. Québecben a rendelet a kiválasztási eljárásra vonatkozó eljárásról. a bírói kinevezésre alkalmas személyekről, R.Q. c. T-16 r. 5, § 15.

³⁵ Az ellentétes álláspontokat lásd: S. Grammond, *Transparence et imputabilité dans le processus de nomination des juges de la Cour suprême du Canada*, 36 *Revue Générale de Droit* 739, 753-754. o. (2006); és J. Ziegel, *A New Era in the Selection of Supreme Court Judges?*, 44 *Osgoode Hall Law Journal* 547, 549. o. (2006).

³⁶ Bár a Legfelsőbb Bíróság bíráit is a kormányzó nevezi ki
Általánosságban elmondható, hogy a kinevezésekhez vezető folyamat különálló

és jelenleg változóban van. Lásd az E. szakaszt: Legfelsőbb Bíróság.

a bizottság tanácsa alapján a főigazgatót.³⁷ A kinevezést a főigazgató végzi el a bizottság ajánlásának megfelelően. recommendation from the Minister of Justice.

A bizottságok az illetékes tartományi ügyvédi kamara és a Kanadai Ügyvédi Kamara tartományi szekciójának képviselőiből, az illetékes főbíró által kijelölt szövetségi bíróból, a bűnüldöző közösség egy képviselőjéből és más tagokból állnak.

a tartományi és a szövetségi igazságügyi miniszterek által kijelöltek.³⁹ Candi-

időpontokban kell kifejezniük érdeklődésüket a bírói kinevezés iránt, és be kell nyújtaniuk a szükséges igazoló dokumentumokat. A pályázatok elbírálását követően a bizottságok a szövetségi igazságügy-miniszter rendelkezésére bocsátják a jelöltek listáját, amelyeken kétféle értékelés közül az egyik szerepelhet: *ajánlott* vagy *nem tudom ajánlani*.⁴⁰

A tartományi kinevezéseket általában az igazságügyi miniszternek, a főügyésznek vagy a tartományi alkormányzónak adják át, általában a tartományi kabinet konzultációját és jóváhagyását követően. A kinevezésre általában csak azután kerül sor, hogy a jelölt pályázatát egy (általában a jogi szakma, az igazságszolgáltatás és a nyilvánosság képviselőiből álló) kiválasztási bizottság megvizsgálta. Az ilyen bizottságok összetétele és jellege tartományonként eltérő. A végrehajtó hatalom nem köteles a jelöltet előbbre vinni.

---

³⁷ Megjegyzendő, hogy a főbírói és a főbíró-helyettesi tisztségekbe történő kinevezések, amelyek a bírói karon kívülről is történhetnek, általában nem a miniszterelnök közvetlen ajánlása alapján történnek. Lásd: Office of the Commissioner for Federal Judicial Affairs, Guidelines for Advisory Committee Members, 2006. december, elérhető a <http://www.fja-cmf.gc.ca/appointments-nominations/committees-comites/guidelines-lignes-eng.html#ReportToMinisterOfJustice> címen.

³⁸ Alkotmánytörvény, §1867, 96.

³⁹ A bírói kar képviselőjének kivételével az igazságügyi miniszter általában a kijelölt érdekelt felek által rendelkezésre bocsátott listákról az összes bizottsági tagot jelöli.

⁴⁰ Lásd a Szövetségi Igazságügyi Biztos Hivatalának iránymutatásait. a tanácsadó bizottság tagjai számára, december, elérhető 2006, a <http://www.fja-cmf.gc.ca/appointments-nominations/committees-comites/guidelines-lignes-eng.html#ReportToMinisterOfJustice>.

as

a bizottság által javasolt, de általában nem nevezhet ki olyan jelöltet, akit nem javasoltak.⁴¹

Kinevezésüket követően a bírák számos képzési kurzus közül választhatnak, amelyeket szövetségi szinten a Nemzeti Igazságügyi Intézet, a Kanadai Igazságszolgáltatási Intézet, a CJC és a Szövetségi Igazságügyi Ügyek Biztosának Hivatala szervez. E szervezetek mindegyike kínál kifejezetten a bírák számára szabott oktatási tevékenységeket. Ezek minden releváns jogi és egyéb témát lefednek, a kulturális érzékenységtől kezdve az ügykezelésig, és a bírósági ügyek kezelésétől kezdve a

etika a nyelvi készségekhez.⁴² A nyelvi készségek különösen fontosak a következőkben

a szövetségi igazságügyi szolgálatok kétnyelvű környezetét. A Szövetségi Igazságügyi Biztos Hivatala 1978 óta működtet egy nyelvi képzési programot, amely az alábbiak sajátos igényeihez igazodik bírák.⁴³ Az ilyen képzési programok a bírák számára az egész világon hasznosak a karrierjüket.

3. Hivatali idő és újbóli kinevezés

Az újbóli kinevezés kérdése Kanadában főként a közigazgatási bíróságok és ügynökségek esetében merül fel, amelyek kívül esnek e dokumentum tárgykörén.

fejezet.⁴⁴ Általában nem merül fel a bíróságok tekintetében con-itt sablonozva. Az alábbiakban részletezettek szerint az igazságszolgáltatás tagjai általában a nyugdíjkorhatár betöltéséig biztos megbízatást élveznek.

---

⁴¹ Lásd pl. Ontarióban a Courts of Justice Act, Revised Statutes of Ontario (R.S.O) 1990, c.C-43, 43. §; Québecben a bíróvá kinevezhető személyek kiválasztási eljárásáról szóló rendelet (34. lábjegyzet), 43. §. 9.

⁴² Az ilyen programokról lásd a Nemzeti Judit- és Igazságügyi Hivatal honlapját. cial Institute, elérhető a <<http://www.nji.ca/nji/index.cfm>> címen.

⁴³ Lásd: Office of the Commissioner for Federal Judicial Affairs, Judges' Language Training, elérhető a <<http://www.fja-cmf.gc.ca/training-formation/index-eng.html>> címen.

⁴⁴ ^Λ Törvényszék tagjait általában határozott időre nevezik ki, ami felveti a az újbóli kinevezés kérdése a bírói függetlenség fényében.

III. Bérlet és előléptetés

1. Tenure

Kanadában a hivatali idő biztonságát a bírói függetlenség kritikus szempontjának tekintik. A teljes biztonság ebben a tekintetben azt jelenti, hogy egy bíró a nyugdíjkorhatár betöltéséig töltheti be a tisztségét, és csak független vizsgálatot és parlamenti beavatkozást követően, okkal lehet eltávolítani. A brit hagyományban a hivatali idő biztonságát szembeállítják a politikai kinevezéssel, amikor az illető a kormány tetszése szerint szolgál. A hivatali idő biztonsága biztosítja, hogy a bírói döntéseket kizárólag releváns megfontolások vezéreljék, és hogy a bírák eltávolítástól való félelme ne befolyásolja a döntéshozatalukat.

A legfelsőbb bírósági bírák tekintetében 99az Alkotmánytörvény szakasza úgy rendelkezik, hogy "jó magaviseletük alatt hivatalban maradnak, de1867

a főkormányzó a szenátus és az alsóház címére leválthatja", ⁴⁵és hogy "megszűnik a tisztségük

a 75. életév betöltésekor". Ezt egészítik ki a többi bíró számára hasonló feltételek mellett a bírói hivatali időt garantáló jogszabályok.⁴⁶

---

⁴⁵ Ez a szakasz a településrendezési okmány vonatkozó részét adja vissza (1. megjegyzés).

⁴⁶ Szövetségi bíróságokról szóló törvény, R.S.C. c 1985., F-7, 8. §; Legfelsőbb

Bíróságról szóló törvény (megjegyzés

33), 9. §; Judges Act (20. megjegyzés), § (8a nyugdíjkorhatárra vonatkozó különleges rendelkezés, amely a szövetségi szinten kinevezett tartományi bíróságok egyes bíróra vonatkozik) és 41.1. § (a kanadai Legfelsőbb Bíróság nyugdíjba vonuló bíróra vonatkozik). Az irányadó alkotmányos rendelkezés az 1867. évi alkotmánytörvény 99. szakaszának (2) bekezdése. Ezt a rendelkezést, amely alapvetően a felsőbbbíróság bíróra vonatkozik, a szövetségi bíróság bíróra egy olyan szövetségi bírósági határozatban alkalmazták, amely ellen a kormány nem fellebbezett: *Addy* kontra *királynő*, (1985) 2 F.C. 452. A tartományi bíróságok (92. szakasz) tekintetében alkotmányosan védett hivatali idő biztonságának mértéke továbbra is tisztázatlan, miután a *Remuneration Reference* (14. megjegyzés), (14. bekezdés), (1) bekezdés. 106. A tartományi szinten kinevezett bírákról szóló jogszabályok a "jó magaviselet" kifejezést használják, vagy okot követelnek meg a felmentéshez, és általában 70 éves korban történő nyugdíjazást írnak elő, lásd pl.: "A tartományi bírák", *New Brunswick Provincial Court Act*, Revised Statutes of New Brunswick (R.S.N.B.) c1973., P-21, 6. §; *Newfoundland and Labrador Provincial Court Act*, 1991, Statutes of Newfoundland and Labrador (S.N.L.) 1991, c. 15, 10. §; *Nova Scotia tartományi bírósági törvény*, Nova Scotia Revised Statutes of Nova Scotia (R.S.N.S.) 1989, c. 238, 6. §; *Courts of Justice Act*, R.S.O. 1990, c.C-43, 51.8(1) § (Ontario); *Courts of Justice Act*, R.S.Q. c. T-16, § (86Quebec).

as

2. Promóció

A főbíró-helyettesi, főbírói vagy magasabb bírósági rangra történő előléptetés igazságügyi kinevezés, ezért a vonatkozó eljárást követve az illetékes végrehajtó szerv hatáskörébe tartozik. A gyakorlatban a fellebbviteli bírói jogkört gyakorló bírák többsége elsőfokú bírói tapasztalattal rendelkezik. A szövetségi kinevezésre szóba jöhető tartományi bírák más pályára kerülnek, ahol a felmentő-vant kinevezési bizottság nem ad értékelést, de felkéri, hogy nyilatkozzon a jelöltekről.⁴⁷

IV. Javadalmazás

1. A díjazás szintje

Az igazságszolgáltatás tagjai kielégítő díjazásban részesülnek, amely megfelel a miniszterhelyettesi szintű fizetéseknek,⁴⁸ bár a magánjogászok magasabb szintjeinél tapasztalható díjazási szintektől távol áll.⁴⁹ A Legfelsőbb Bíróság

egyértelmű, hogy a díjazás "minimális alapszintje" alkotmányosan garantált.⁵⁰ "A közvélemény bizalma az igazságszolgáltatás függetlenségében,"

ahogyan a Legfelsőbb Bíróság fogalmazott, "aláásná, ha a bírák fizetése olyan alacsony lenne, hogy a bírák politikai befolyásolhatóságát érzékelni lehetne gazdasági manipulációval történő nyomásgyakorlás."⁵¹

Az anyagi biztonságot mindig is a bírói függetlenség alapvető összetevőjének tekintették Kanadában. A *Valente-ügyben* a Legfelsőbb Bíróság a következőképpen határozta meg a pénzügyi biztonságot:

"Az ilyen biztonság lényege, hogy a fizetésre és a nyugdíjra való jogot törvényben kell megállapítani, és nem lehet önkényes inter-

⁴⁷ Lásd a Szövetségi Igazságügyi Ügyek Biztosának Hivatala, Kinevezési kérelemre vonatkozó eljárás, elérhető a <http://www.fja-cmf.gc.ca/appointments-nominations/process-regime-eng.html#Expression> címen.

⁴⁸ A miniszterhelyettesi javadalmazás szintjét a Kincstar teszi közzé. Board of Canada, Advisory Committee on Senior Level Retention and Compensation, elérhető a <http://www.tbs-sct.gc.ca/rp/adcm11-eng.asp> oldalon.

⁴⁹ A szövetségi szinten kinevezett bírák javadalmazásáról a bírákról szóló törvény rendelkezik Törvény (20. megjegyzés), 9-24. §.

⁵⁰ *Javadalmazási hivatkozás* (14. lábjegyzet), a (14) bekezdésben. 137.

⁵¹ Id.

a végrehajtó hatalom olyan módon, amely befolyásolhatja a bírósági függőséget. A nyugdíj esetében az alapvető különbségtétel a nyugdíjra való jogosultság és a kegyelemtől függő nyugdíj között van.

vagy a végrehajtó hatalom javára."⁵²

A Legfelsőbb Bíróság visszatért a pénzügyi biztonság kérdésére a *Beauregard-ügyben*, ahol megtámadták azt a jogszabályt, amely előírta a felsőbb bíróságok bírójának, hogy fizetésükből járuljanak hozzá a nyugdíjalapjukhoz. A jogszabály a bírákat ugyanolyan helyzetbe hozta, mint más kanadaiakat ebben a tekintetben. Az 1867. évi alkotmánytörvény 100. szakaszának értelmezésekor, amely egyszerűen kimondja, hogy a vonatkozó "fizetéseket, juttatásokat és nyugdíjakat [...] Kanada parlamentje állapítja meg és biztosítja", a Legfelsőbb Bíróság elismerte, hogy a parlamentnek jogában áll megváltoztatni a bírák nyugdíjazási terveit, de rámutatott, hogy ez a jogkör nem csak a nyugdíjak, hanem a fizetések megállapítására sem korlátlan, tekintettel a bírói függetlenség elvére:

"A Parlament hatásköre a legfelsőbb bírósági bírák fizetésének és nyugdíjának megállapítására nem korlátlan. Ha bármi arra utalna, hogy az e kérdésekkel foglalkozó szövetségi törvényt helytelen vagy színlelt céllal hozták, vagy ha a bírakkal más állampolgárokkal szemben megkülönböztető bánásmódot alkalmaznának, akkor a bírói függetlenséggel kapcsolatban komoly kérdések merülnének fel, és a törvényt akár ultima ratióknak is minősíthetnék.

Vires s. 100 az 1867. évi alkotmánytörvény."⁵³

A Legfelsőbb Bíróság azonban a tartományi jogalkotás és a tartományi bíróságok összefüggésében talált alkalmat arra, hogy a pénzügyi függetlenséget részletesebben kifejtse.

A *javaldalmazási referenciát* a tartományi bíróságok bíráit érintő, három tartományban elfogadott fizetéscsökkentő jogszabályok megtámadása eredményezte: Prince Edward-sziget, Alberta és Manitoba. Tekintettel arra, hogy a tartományi bíróságok rendszeresen tárgyalnak büntetőjogi ügyeket, a perrel szembenézők olyan helyzetben voltak, hogy felvetették a kérdést, "hogyan a [Charta] 11. cikkének d) pontjában foglalt bírói függetlenség garanciája korlátozza-e és hogyan korlátozza

a tartományi kormányok és törvényhozások milyen módon és mértékben csökkenthetik a tartományi bírósági bírák fizetését".⁵⁴ A három

az ügyeket a hivatkozás céljából egyesítették. A Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy "az 1867. évi Alkotmánytörvény és a Charta kifejezett rendelkezései nem jelentenek kimerítő írott kódexet a következők védelmére

---

⁵² Valente (7. megjegyzés), 704.

⁵³ *Beauregard* (2. lábjegyzet), (2) bekezdés. 77.

⁵⁴ *Javaldalmazási hivatkozás* (14. megjegyzés), a (14) bekezdésben. 1.

as

a bírói függetlenség Kanadában", hogy a bírói függetlenség "gyökerét tekintve

íratlan alkotmányos elv, abban az értelemben, hogy az alkotmánytörvények egyes szakaszain kívül esik".⁵⁵

Míg *Valente* a pénzügyi függetlenség egyéni dimenziójára összpontosított, a *javadalmazási referencia* a pénzügyi függetlenség intézményi dimenziójának három aspektusát fogalmazta meg. A tartományi bíróságokra alkalmazva ezek a szempontok a következők: a tartományi bíróságok bírójának fizetése csökkenthető, de alkotmányos kötelezettség, hogy független, hatékony és objektív testületeket kell felállítani, amelyek ajánlásokat tesznek e tekintetben, amelyeket aztán csak regionális okokból lehet figyelmen kívül hagyni; az igazságszolgáltatás nem folytathat tárgyalásokat ezekben a kérdésekben, sem kollektíven, sem egyénileg, a végrehajtó vagy a törvényhozó hatalommal.

A fizetés-csökkentés nem vezethet a bíró feladatai által megkövetelt minimális szint alá.⁵⁶

A *javadalmazási referenciamunka* eredményeként Kanada-szerte független tartományi javadalmazási bizottságokat hoztak létre. Tekintettel e bizottságok alkotmányos megbízására, az általuk kiadott ajánlások státusza újszerű volt. A törvényhozás vagy a kormány dönthet úgy, hogy eltér egy bérezési ajánlástól, de ez

köteles ezt racionális indokokkal alátámasztani; ezeket az indokokat aztán a racionalitás kritériuma alapján bírósági felülvizsgálat alá kell vetni.⁵⁷

A szövetségi bírák esetében is létezik egy független javadalmazási bizottság.⁵⁸ A képviselők és szakértői bizonyítékok alapján, ezek a jutalékok határozzák meg a díjazás megfelelő szintjét a következők esetében

⁵⁵ Id. 83.

⁵⁶ M. Robert, *L'indépendance judiciaire de Valente à aujourd'hui: Les zones claires et les zones grises*, at (26¹ kiadás, 2003) (A szerző fordítása.)

⁵⁷ *Provincial Court Judges' Assn. of New Brunswick kontra New Brunswick (igazságügy-miniszter); Ontario Judges' Assn. kontra Ontario (igazgatótanács); Bodner kontra Alberta; Conférence des juges du Québec kontra Québec (főügyész); Minc kontra Québec (főügyész)*, (2005) 2 S.C.R. 286.

⁵⁸ A szövetségi rendszer nem számol a tartományok közötti eltérésekkel. és régiók, kivéve egy "északi juttatást". Lásd: Office of the Commissioner for Federal Judicial Affairs, Considerations which Apply to an Application for Appointment, elérhető a <<http://www.fja-cmf.gc.ca/appointments-nominations/considerations-eng.html#Remuneration>> címen. Az alapemelésről a bírákról szóló törvény (20. jegyzet) 25. §-a rendelkezik. A tartományi bizottságok önállóan működnek, al- bár következtetések általában a többi tartományban benyújtott beadványok részét képezik. A bizottsági rendszer elméletileg lehetővé tenné a fizetések csökkentését a kormányzati kiadásokat érintő válság esetén.

bírák idővel, és ajánlásokat tesznek a vonatkozó időszakra, amely jellemzően három vagy négy év.

2. Előnyök és kiváltságok

Az alább említett nyugdíjuttatásokon kívül a bírák élvezik a csoportos életbiztosítás, az egészség- és fogászati biztosítás, ⁵⁹valamint az egészségbiztosítás és az egészségbiztosítás előnyeit.

Juttatást kapnak a különböző szakmai költségek fedezésére. A képzés és a továbbképzés is nagylelkűen biztosított.

Ami a kitüntetések és kiváltságok illeti, a *tiszteletbeli* címet a szövetségi és a tartományi szinten kinevezett bírák kapják. A bírák a törvényhozás tagjai fölött állnak a cere- a kanadai, valamint több tartományi rangsortáblázatot.⁶⁰

3. Nyugdíjba vonulás

Nyugdíjazáskor minden bíró bőséges nyugdíjat élvez. A szövetségi bírák esetében a nyugdíjsomag értéke két- fizetésük egyharmadát már néhány év¹⁵ szolgálati idő után.⁶¹ Ez egy a kanadai viszonylatban igen bőkezű nyugdíjrendszer.

V. Ügyek kijelölése és visszautasítás

A bíróság főbírája vagy valamelyik társvezető főbíró.

aki általában az ügyek kiosztásáért vagy kivételes esetben újbóli kiosztásáért felelős.⁶² Ezt már régóta a következők középpontjában állónak tekintik

az igazgatási autonómia, amelyet a bíróságok intézményesen megkövetelnek a bírói függetlenség alkotmányos elve alapján. Ez tehát olyan terület volt, ahol a végrehajtó hatalomnak nem volt szerepe. A megbízások az egyes bíróságok gyakorlatától függenek, és gyakran, de nem minden esetben

---

⁵⁹ Bírákról szóló törvény (20. megjegyzés), 41.2-41.5. §§.

⁶⁰ A szövetségi táblázatot lásd < <http://www.pch.gc.ca/pgm/ceem-cced/prtlc/precedence-eng.cfm>>.

⁶¹ A kormány beadványa a szövetségi javadalmazási bizottsághoz, re- az Ottawa Citizenben, áprilisban jelent meg 2008.

⁶² Lásd pl. Ontario Courts of Justice Act, R.S.O. c1990.,C-43, 75(1)3 §.

as

véletlenszerű módon. Figyelembe lehet venni a bírák sajátos szakértelmét és tapasztalatát, valamint munkaterhelésüket. A kétnyelvűség, a nyelvtudás és a nyelvtudás vonatkozó követelményeitől függően.

szerepet játszhat a megbízásokkal kapcsolatos döntésekben.⁶³ Ezen túlmenően, az egyes

A legtöbb bíróságnak vannak listái vagy osztályai, amelyek megfelelnek a tárgyköröknek.

pertise. Például az ontariói Legfelsőbb Bíróságnak (Superior Court of Justice of Ontario, Toronto) van egy kereskedelmi és egy hagyatéki listája.⁶⁴ Csak az újbóli átruházások

olyan esetek fordulnak elő, amikor a bírónak nem áll módjában az ügyet végelegesen eldönteni.

A common law tartományokban a bíró visszahívását (más néven kizárását) kevés ítélkezési gyakorlat szabályozza.⁶⁵ Az egyetlen kodifikáció

az eljárásról és a kizárási okokról a Quebec-i polgári perrendtartásban található, amely nagyjából azt tükrözi, amit úgy nevezhetünk, hogy Kanada-szerte alkalmazott gyakorlat.⁶⁶ A bírácoknak nyilvánosságra kell hozniuk és,

adott esetben hivatalból felmentik magukat, amint olyan helyzetről szereznek tudomást, amely az elfogultság alapos gyanúját keltheti. Ilyen helyzet például, ha a bírónak vagyoni érdeke fűződik az ügy kimeneteléhez, vagy ha a bírónak közeli kapcsolatban áll a bírósággal.

családi, személyes vagy szakmai kapcsolat egy peres féllel, ügyvéddel vagy tanúval, vagy olyan véleménynyilvánítás, amely elfogultságot mutat egy peres féllel szemben.⁶⁷

Amikor egy fél kéri a bíró visszahívását, általában az im-

maga a bíró, aki eldönti, hogy az állítólagos kizárási okok megalapozottak és elegendőek-e.⁶⁸ Ez a döntés fellebbezés tárgyát képezi, akárcsak a közbenső ügyekben hozott határozat.⁶⁹ Ahogyan a

⁶³ Id., 126. § (2) bekezdés 1. pont.

⁶⁴ Lásd: Ontario Superior Court of Justice, Civil Proceedings at the Superior Court of Justice of Ontario, elérhető a <<http://www.ontariocourts.on.ca/scj/en/about/civil.htm>> címen.

⁶⁵ Lásd általában P. Bryden, A kizárási jogi alapelvei of Judges, 82 Canadian Bar Review 555 (2003); G. S. Lester, Disqualifying Judges for Bias and Reasonable Apprehension of Bias: Some Problems of Practice and Procedure, Advocates 24 Quarterly (3262001).

⁶⁶ Québec polgári perrendtartása, R.S.Q., c. C-25, 234-242. §.

⁶⁷ J.O. Wilson, A Book for Judges (1980), 234-235. o.

⁶⁸ Bryden (65. lábjegyzet), a 594.

⁶⁹ Québec polgári perrendtartása (66. jegyzet), 238. §; tekintettel a common law tartományokban, ezt a gyakorlatot brit esetek vázolják fel: *Re Pinochet Ugarte*, (1998) House of Lords Journal (H.L.J.) No. 52 (House of Lords); *Locabail (UK) Ltd. v. Bayfield Properties Ltd.* (1998)., (1999) E.W.J. No. 5918 (S.C.J., C.A., civil div.).

más bíróságok esetében, a Legfelsőbb Bíróság bírójának visszahívására irányuló kérelem a

az a bíró is meghallgatja, aki ellen a vádakot emelték, és aki azután dönt az ügyben.⁷⁰ A Legfelsőbb Bíróság szabályzata előírja, hogy a kérdést a fellebbezésben az ítéletábra megalakulása előtt ismertessék.⁷¹ A visszahívási eljárásból eredő helyzetektől eltekintve a fél által kezdeményezett, valamint a fegyelmi vagy egészségügyi okokból történő felfüggesztés vagy eltávolítás eseteiben, senki sem vonhatja el a kijelölt ügyet egy bírótól az adott bíró beleegyezése nélkül.

VI. Igazságszolgáltatási magatartással kapcsolatos panasz eljárás

A bírákról szóló törvény értelmében a CJC felelős a szövetségi szinten kinevezett bírák ellen benyújtott panaszok felülvizsgálataért.⁷² Com- a panaszokat a CJC által időről időre e célból elfogadott eljárásoknak megfelelően kezelik.⁷³

A bíró magatartásával kapcsolatban bárki panaszt tehet. A CJC igyekszik minden panaszt feldolgozni, beleértve a névtelen panaszokat is. A panaszt először az Igazságszolgáltatási Tanács egy tagja vizsgálja meg, aki eldönti, hogy a panasz további vizsgálatot igényel-e. Ha igen, a panasz egy példányát és az észrevételek megtételére vonatkozó kérést eljuttatják a kérdéses bírónak és az illetékes főbíróknak. A panaszos további észrevételeket is kérhet. A nem megfelelő magatartásra vonatkozó súlyos vádak esetén további vizsgálatot folytatnak, szükség esetén ügyvédi segítséggel. Ez utóbbi interjúkat folytathat és jelentést készíthet. Az Igazságszolgáltatási Tanács ezután kijelölhet egy független tanácsadót, aki további vizsgálatokat végez.

Ezt követően az ügyet további felülvizsgálatra egy legfeljebb öt CJC-tagból és vezető bíróból álló testületre bízhatják. Ha a testület úgy találja, hogy a panasz megalapozott, de nem elég súlyos ahhoz, hogy hivatalos eljárást igényeljen, akkor

---

⁷⁰ *Arsenault-Cameron* kontra *Prince Edward Island*, (1999) S3.C.R. 851; B. A. Crane/H. S. Brown, *Supreme Court of Canada Practice* (2007), at 48.

⁷¹ Rules of the Supreme Court of Canada, § 33(f), elérhető a <<http://www.scc-csc.gc.ca/ar-lr/rules-regles/2006/doc-eng.asp#n26>>.

⁷² A bírákról szóló törvény (20. megjegyzés) 59-71. §-ai.

⁷³ Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács, Panaszkezelési eljárások a Kanadai Igazságszolgáltatási Tanácsnak a szövetségi szinten kinevezett bírákról, szeptember 27., elérhető 2002, a <http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/con duct_complaint_procedures_en_fr.pdf> címen.

as

vizsgálatot, a testület javító intézkedést, például tanácsadást javasolhat, vagy aggodalmának kifejezésére adhat okot, és lezárhatja az ügyet. Ha az ügyet nagyon súlyosnak ítélik, vagy ha a panaszt egy tartományi főügyész vagy a kanadai igazságügyi miniszter nyújtotta be, egy vizsgálóbizottságot neveznek ki, amely nyilvános meghallgatást tart. A vizsgálóbizottság jelentést tesz a CJC-nek, amely összeül, hogy megvizsgálja az ügyet, és döntést hozzon, amely magában foglalhatja a kifogásolt bíró hivatalából való eltávolítására vonatkozó ajánlást. A panaszost a CJC tájékoztatja az eredményről.

Amint fentebb említettük, a CJC-nek vannak tartományi megfelelői, amelyek hatáskörrel rendelkeznek a tartományi szinten kinevezett bírák felett.⁷⁴ Ezek a tartományi tanácsok újra felelős a magas szakmai magatartási normák előmozdításáért, valamint a bírák állítólagos helytelen magatartásával kapcsolatos panaszok kivizsgálásáért. A tartományi tanácsok mindegyikének saját eljárása van a panaszok kezelésére.

VII. Igazságügyi elszámoltathatóság: Fegyelmi és eltávolítási eljárások

1. Hivatalos követelmények

A fent vázolt panasz eljárás nem különül el szigorúan a fegyelmi és eltávolítási eljárásoktól.⁷⁵ Ez azt jelenti, hogy bárki kezdeményezhet egy olyan eljárást, amely fegyelmezéshez vagy eltávolításhoz vezethet.

2. Fegyelmi eljárás

Bár bárki kezdeményezhet eljárást azáltal, hogy panaszt nyújt be a CJC-hez, csak a tartományi főügyész vagy a bíróság által benyújtott eljárás A kanadai igazságügyi miniszter előírja, hogy a CJC vizsgálóbizottságot hozzon létre.⁷⁶ A CJC is létrehozhat egy vizsgálóbizottságot... tee a nagyon komoly kérdéseket felvető magánpanaszok kezelésére. A Vizsgáló Bizottság általában a CJC három tagjából áll.

⁷⁴ Lásd pl. Québecben a bíróságokról szóló törvényt, R.S.Q. c.T-16, VII. rész, a *Conseil de la magistrature* létrehozásáról 279, szóló §.

⁷⁵ A bírákról szóló törvény (20. megjegyzés) 59-71. §-ai.

⁷⁶ A CJA évente kevesebb, mint új 200 ügyet vizsgál. Lásd CJC, Annual Report 2010-2011, elérhető a <http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/ar10-11/CJC_annual_10-11_eng.pdf> címen.

és az illetékes tartományi ügyvédi kamara két tagja. A vizsgálóbizottság felállítását követően nyilvános meghallgatást tart, ahol bizonyítékokat terjesztenek elő és meghallgatják az ügyvédeket. A bizottság jelentést tesz a CJC-nek, amely összeül, hogy megvizsgálja az ügyet és határozatot hozzon. A CJC ezután ajánlást tehet az igazságügyi miniszternek, amelyet továbbítanak a parlament házainak, hogy a bírót távolítsák el hivatalából.

A CJC a Matlow-ügyben leírt kétlépcsős eljárást követi.⁷⁷

Először is eldönti, hogy a bíró a bírákról szóló törvény 65. szakaszának (2) bekezdése értelmében "alkalmatlan vagy akadályoztatva van-e a bírói tisztség megfelelő ellátásában". Ha igen, akkor a második szakaszba lép, és megállapítja, hogy indokolt-e az eltávolításra vonatkozó ajánlás. A *cselekvőképtelenség* és a *fogyatékoság* kifejezéseket tágan értelmezik...

tion.⁷⁸ Az eltávolításra vonatkozó ajánlás kritériuma a gyakorlatban a következő

következőket: "Az állítólagos magatartás olyan nyilvánvalóan és mélyen sérti a pártatlanság, integritás és függetlenség fogalmát, hogy a bírói szerepkörnek, hogy a közbizalom kellőképpen aláássa a bíró alkalmatlanságát a bírói tisztség ellátására?"⁷⁹

---

⁷⁷ A Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács többségi indoklása, In the Matter of an Inquiry in the Conduct of the Honourable P. Theodore Matlow, 2008. december 3., a (3) bekezdés. 166. o., elérhető a <http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/Mat_low_Docs/Final%20Report%20En.pdf> címen.

⁷⁸ Lásd: *Gratton* kontra *Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács*, [1994] F2.C. (769F.C.T.D.), a következő pontnál paraziták. 35-46. (a továbbiakban: *Gratton*).

⁷⁹ A kanadai Igazságszolgáltatási Tanácsnak a vizsgálóbizottság jelentése

Es-

established Pursuant to Subsection 63(1) of the Judges Act at the Request of the Attorney General of Nova Scotia (1990. augusztus), elérhető a <http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/conduct_inq_HartJonesMacdonald_ReportIC_199008_en.pdf> címen. A Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács eddig mindössze két alkalommal javasolta egy bíró visszahelyezését. Mindkettő lemondott, mielőtt a parlament eltávolíthatna volna őket. A Bienvenue-ügyben a kifogásolt bíró nőkre és zsidókra tett becsmérlő megjegyzéseket (lásd: Report to the Canadian Judicial Council by the Inquiry Committee Appointed under Subsection 63(1) of the Judges Act to Conduct a Public Inquiry into the Conduct of Mr. Justice Jean Bienvenue of the Superior Court of Quebec in R. v. Théberge, Ottawa, June elérhető 1996, a <http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/conduct_inq_bienvenue_ReportIC_199606_en.pdf> címen). A Cosgrove-ügyben a bíró elfogultságot tanúsított a Korona álláspontjával szemben (lásd: Report of the Canadian Judicial Council to the Minister of Justice In the matter of section of 65the Judges Act, R.S. c1985., J-1, and of the Inquiry Committee convened by the Canadian Judicial Council to review the conduct of the Honourable Paul Cosgrove of the On-

4. Szankciók

Az Igazságszolgáltatási Tanács egyetlen formális jogköre végső soron az, hogy ajánlást tegyen egy bíró hivatalából való eltávolítására. Ha azonban az ügy nem olyan súlyos, hogy ez az ajánlás indokolt lenne, az Igazságszolgáltatási Tanács kifejezheti aggályait a bíró magatartásával kapcsolatban, és ajánlhat korrekciós intézkedéseket. A tartományi tanácsok általában a szankciók szélesebb skáláját alkalmazhatják, beleértve a hivatalos megrovást vagy figyelmeztetést, és bizonyos esetekben felfüggeszthetik a bírót.⁸⁵

5. Gyakorlat

Összességében a fegyelmi és a kapcsolódó eljárások zökkenőmentesen zajlanak, és nem érkezett jelentés indokolatlan késedelemről. Bizonyos számú panaszt minden bizonnyal inkább az ítéletekben foglalt érdemi eredménnyel való elégedetlenség, mintsem bírói kötelességszegés okoz, annak ellenére, hogy az igazságügyi tanácsok jelentős erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy egyszerű módon elmagyarázzák a fellebbezés és a bíró magatartásával kapcsolatos panasz közötti különbséget. A Québeci Igazságszolgáltatási Tanács által közzétett statisztikák általános képet adnak a fegyelmi eljárásokról. Az elmúlt 30 év során 1835 panaszt nyújtottak be, 96 esetben került sor vizsgálatra, amely megrovást és újbóli fegyelmi eljárásra 4 vonatkozó ajánlást 45 eredményezett.

moval.⁸⁶ Bár minden panaszt figyelembe vesznek a vizsgálat céljára. statisztikák, egy adott eljárás és az azt alátámasztó dokumentáció relatív nyilvánossága az illetékes tanács döntésétől függhet.

VIII. A bírák mentelmi joga

Kanada követi a common law hagyományát, amely szerint a bírói kar tagjai széles körű mentességet élveznek a polgári jogi felelősség alól a cselekményekért vagy mulasztásokért...

---

⁸⁵ Lásd pl. Ontarióban a Courts of Justice Act, R.S.O. 1990, c.C-43, § 56.6(11); Québecben a Courts of Justice Act, R.S.Q. c.T-16, § 279; Saskatchewanban a Saskatchewan Provincial Court Act, Saskatchewan Statutes (S.S.) c1998, P-30.11, §. 62.

⁸⁶ A statisztikák elérhetők az Igazságszolgáltatási Tanács honlapján (a *Conseil de la magistrature du Québec*), <http://www.cm.gouv.qc.ca/publications_statistiques_du_conseil_magistrature_du_quebec.php>.

as

a bírósági feladatok ellátása során.⁸⁷ Ezt a common law is elismeri, legalábbis a felsőbb bíróságok bírásaival kapcsolatban,⁸⁸ akiknek státuszát e tekintetben gyakran használják a más bírának mentelmi jogot biztosító jogszabályok mércéjeként.⁸⁹ Bár az abszolút bírói gyakran használják e mentesség hatályának kijelölésére, kétségtelen, hogy a szabvány kellően rugalmas ahhoz, hogy kivételes esetekben lehetővé tegye a felelősségre vonást. Amint azt a Lordok Háza a brit kon- textusban tisztázta, a rosszhiszeműen eljáró bíró, aki szándékosan és tudatosan olyasmit tenne, amire nincs felhatalmazása, felelősséggel tartozhat a kárért.

korosztályok.⁹⁰ A mentességet biztosító tartományi jogszabályokban a következőkre történő hivatkozás nélkül

a felsőbb bíróságok mércéje, a mentességet néha relatív kifejezésekkel fejezik ki, amelyek visszatartják a védelmet, ha a cselekmény vagy mulasztás

"rosszindulatú" vagy "ésszerű ok nélkül".⁹¹ Eltekintve a velejáró vagy a bírói mentelmi jog törvényi korlátozásai ellenére széles körben elfogadott nézet, hogy a fegyelmi eljárások hatékony mechanizmust jelentenek a bírói kar egyes tagjai által elkövetett visszaélések megelőzésére.

IX. Egyesületek a bírák számára

A kanadai bírói kar tagjai élvezik az érdekeiket szövetségi és tartományi szinten egyaránt képviselő, virágzó szövetségek előnyeit. Ezek nonprofit szervezetek, amelyeket ugyanúgy szabályoznak, mint bármely más nonprofit szervezetet. A bírói tanácsokkal együttműködve dolgoznak olyan területeken, mint az igazságügyi képzés és a bírói függetlenség előmozdítása.

---

⁸⁷ Lásd *Shaw* kontra *Trudel*, (1988) D53.L.R. (4th) (481C.A. Man.).

⁸⁸ Lásd *Morier* kontra *Rivard*, (1985) S2.C.R. 716.

⁸⁹ Lásd pl. New Brunswick tartományi bíróságról szóló törvény, R.S.N.B. c 1973., P-21,

§ Newfoundland 3.1, és Labrador tartományi bírósági törvény, S.N.L. c 1991., 15,

§ 32; Nova Scotia Provincial Court Act, R.S.N.S. c 1989., § 238, A4; Courts of Justice Act, R.S.O. c 1990., C-43, § 82; Quebec Magistrate's Privileges Act, R.S.Q. c. P-24, § 1.

⁹⁰ *McC.* kontra *Mullan*, (1984) 3 All E.R. 908 (HL).

⁹¹ Prince Edward-szigeti tartományi bírósági törvény, Prince Edward-sziget felülvizsgált alapszabálya.

Edward-sziget (R.S.P.E.I.) c 1988., P-25, 11. § (2) bekezdés; Saskatchewan tartományi bírósági törvény, S.S. 1998, c. P-30.11, 63. § (1) bekezdés. Az utóbbi

esetben mindkét elemet bizonyítani kell.

A Kanadai Felsőbb Bíróságok Bírói Egyesületének (CSCJA) mintegy 1000 szövetségi szinten kinevezett bíró a tagja. Ezek a bírák az egyes tartományok és területek felsőbb bíróságain és fellebbviteli bíróságain, valamint a Kanadai Szövetségi Bíróságon, a Szövetségi Fellebbviteli Bíróságon és a Kanadai Adóügyi Bíróságon teljesítenek szolgálatot. A CSCJA újjáalakította a Kanadai Bírói Konferenciát, amelyet 1979-ben hoztak létre azzal a megbízatással, hogy védje és előmozdítsa a bírói függetlenséget, folyamatos képzést biztosítson, javítsa az igazságszolgáltatást, és elősegítse a bírák szerepének megértését a közvéleményben. Bár a tagság önkéntes, a szövetségi szinten kinevezett bírák csaknem mindegyike tagja a tagok.⁹² A CSCJA-t kizárólag a tagok hozzájárulásaiból finanszírozzák. és két főből álló személyzettel rendelkezik. Célkitűzéseit a következőképpen írja le:⁹³ a

a bírói kar mint önálló és független kormányzati ág előmozdítása és fenntartása; a Kanadai Igazságszolgáltatási Tanáccsal való kapcsolattartás az igazságszolgáltatás javítása érdekében, valamint az igazságszolgáltatás feladatainak kiegészítése konferenciák, szemináriumok, oktatási és egyéb programok révén; kollegiális fórum biztosítása az igazságszolgáltatás javítása érdekében a közös érdekű kérdések megvitatására; az igazságszolgáltatás javítása érdekében olyan intézkedések meghozatala és képviseltek megtétele, amelyek alkalmasak lehetnek annak biztosítására, hogy az s. A Kanadai Igazságszolgáltatási Tanács által garantált fizetések és egyéb juttatások a Kanadai Igazságszolgáltatási Tanáccsal összhangban legyenek. Az 1867. évi Alkotmánytörvény 100. §-a által garantált és a bírákról szóló törvény által előírt fizetések és egyéb juttatások olyan szinten és módon maradjanak, amelyek méltányosak és ésszerűek, és amelyek tükrözik a hozzáértő és elkötelezett bírói kar fontosságát; foglalkozzon a bírákról szóló törvény rendelkezéseivel és az abban meghatározott eljárásokkal a bírák magatartásával kapcsolatos panaszok, vizsgálatok és vizsgálatok tekintetében, és adjon megfelelő iránymutatásokat és segítséget tagjainak ezekkel az ügyekkel kapcsolatban; szerepet játszik a bírák folyamatos képzésére vonatkozó politika meghatározásában és a Nemzeti Igazságügyi Intézet munkájában; törekszik arra, hogy a nyilvánosság jobban megértse a bírói kar igazságszolgáltatásban betöltött szerepét, és ennek során közoktatási és közkapcsolati programokat kezdeményez vagy támogat; a Kanadai Igazságügyi Tanáccsal együttműködve figyelemmel kíséri, és adott esetben törekszik a bírói kar számára rendelkezésre álló támogató szolgáltatások szintjének növelésére;

---

⁹² A CSCJA ügyvezető igazgatója szerint a szövetségi szinten kinevezett bírák több mint 97%-a volt tag (132009 augusztusában készült 2009telefonos interjú).

⁹³ A tárgyat a szövetség honlapjáról idézzük, amely a következő címen érhető

Elektronikusan elérhető a következő címen:

<https://ssrn.com/abstract=1577842>

el

<<http://www.cscja-acjcs.ca/constitution-en.asp?l=2>>.

as

valamint a tartalékos és nyugdíjas bírák igényeinek és problémáinak kezelése.

Tartományi szinten is számos aktív szövetség működik, amelyek a tartományi szinten kinevezett bírákat képviselik. A tartományi szövetségek a nagyhatalmú Kanadai Tartományi Bírósági Bírák Szövetsége (CAPCJ) égisze alatt egyesülnek. Hogy érzékeltessük az ilyen egyesületek jelentőségét, megemlíthetjük, hogy a CAPCJ beavatkozóként részt vett abban a Kanada-szerte folyó peres eljárásban, amely a Legfelsőbb Bíróság által a bírósági jogorvoslati eljárásban kiadott, úttörő jelentőségű tanácsadói véleményhez vezetett.

vincialis bírák *Javadalmazása Hivatkozás*.⁹⁴

Bár vannak egyéni tagjai, a CAPCJ lényegében a tartományi és területi bírói szövetségek szövetsége. Legtöbb tartományban és területen az egyéni bírák CAPCJ-tagsága automatikusan együtt jár a megfelelő tartományi szövetségben való tagsággal. A 1973. CAPCJ-t Kanada legtöbb tartományi és területi bíróját tömöríti, és jelenleg több mint A szövetség 1,000.célkitűzése a következők: A CAPCJ céljait a következők szerint határozzák meg

a⁹⁵ tartományi szinten kinevezett bírák státuszának figyelemmel kísérése; a tartományi bírák tanácsadó és konzultatív testület a kormányok és más, az igazságszolgáltatási rendszer reformjában részt vevő szervek számára; a bírói függetlenség, a kétnyelvűség, valamint az egyenlőség és az egyenjogúság tiszteletben tartásának támogatása és képviselése; a bírák oktatása az egész országban és az információ terjesztése.

A CAPCJ-t a tagság és kormányzati támogatások finanszírozzák. Bár nincs állandó személyzete, a szövetségnek jelentős befolyása van a politikára, különösen a büntetőjogi és fiatalok elkövetőkkel, valamint a bírói függetlenséggel kapcsolatos kérdésekben. A számos szolgáltatása közül kiemelendő az Országos Igazságügyi Tanácsadási Program, amely egy bizalmas prevenció, segítségnyújtási és kezelési program, amely a tagok és családtagjaik rendelkezésére áll.

X. Források

Kanada jó nemzetközi hírnévnek örvend az igazságszolgáltatásra tett pénzügyi rendelkezések tekintetében. Kanada igen,

⁹⁴ *Javadalmazás Hivatkozás* (14. megjegyzés).

⁹⁵ Az egyesület tárgyai az egyesület web-felületéről származnak honlapon, amely a <http://www.judges-juges.ca/en/aboutus/index.htm> címen érhető el.

valójában számos országhoz képest viszonylag jól felszerelt igazságszolgáltatási rendszerrel rendelkezik, így az irodák és a tárgyalótermek felszereltsége megfelelőnek mondható. Az igazságszolgáltatási rendszerbe történő beruházások azonban nem mindig tartották a lépést a kormányzati kiadások növekedésével, és Kanada e téren szerzett hírnevének indokoltsága a korábbinál kevésbé meggyőzővé válhatott.

A közelmúltban a CJC által megrendelt alternatív modellekről szóló jelentés aggasztó következtetéseket vont le egy széles körű konzultációs folyamatból, amelyben részt vettek az igazságszolgáltatás tagjai és kormányzati tisztviselők, mind szövetségi, mind tartományi szinten. Amellett, hogy a bírósági tudósítók előfizetéseinek vagy a jogi asszisztensek számának csökkentéséről, valamint a további biztonság, az informatika vagy az előregedő épületek felújítása iránti kielégítetlen igényekről számoltak be, hogy csak néhány példát említsünk, az az érzés alakult ki, hogy "országszerte a bírósági személyzet megüresedett álláshelyeinek betöltése hosszabb ideig tart; és amikor betöltik őket, a teljes munkaidős, tapasztalt személyzetet gyakran rész munkaidős, tapasztalatlan, kevésbé képzett és nagy arányban cserélődő alkalmazottakkal helyettesítik". "[A]z az érzés, hogy kevesebből többet kell tenni, úgy tűnik, hogy széles körben elterjedt benyomás az egész országban."⁹⁶

Gyakran elhangzik, hogy a kabinet tagjai általában, és különösen a főügyész már nem értik hagyományos szerepüket az igazságszolgáltatás pénzügyi támogatásának biztosításában, amely szerepet az teszi szükségessé, hogy a bírói kar nem lobbizhat ilyen ügyekben - ez a tevékenység helytelennek minősülne és veszélyeztetné a pozíciójukat.

a nyilvánosság szemében.⁹⁷ Az adminisztráció pénzügyi aspektusa Az igazságszolgáltatásról Kanadában folyamatos vita folyik. A probléma lényege nem feltétlenül kizárólag a terület nagyságát, hanem inkább az igazságügyi szolgáltatások adott keretek között történő nyújtásának hatékonyságát érinti. Úgy tűnik, hogy a nagyobb hatékonyság nehezen érhető el az igazságszolgáltatás kulcsfontosságú aspektusai feletti bírói ellenőrzés növelése nélkül. Ebben a tekintetben közép- és hosszú távon elkerülhetetlennek tűnik a politikai ágaktól az igazságszolgáltatási ágra történő bizonyos mértékű decentralizáció.

---

⁹⁶ Alternatív modellekről szóló jelentés (10. lábjegyzet), a következő címen 19.

⁹⁷ Id., 19-20. o.

C. Belső és külső befolyás

I. A hatáskörök szétválasztása

A hatalmi ágak szétválasztását ma már alapvető alkotmányos elvként ismerik el Kanadában.⁹⁸ A hatalmi ágak szétválasztása biztosítja, hogy a kormányzat nem lépi túl a saját határait, és hogy mindegyik megfelelő tiszteletet tanúsít a másik szerepével szemben.⁹⁹ Valójában ez az összefüggés a

az igazságszolgáltatás és a politikai hatalmi ágak közötti kapcsolatokat, hogy a hatalmi ágak szétválasztására hivatkoztak a leggyakrabban. A bírói függetlenség intézményi aspektusairól azt mondták, hogy "összekapcsolódnak" a

és a hatalmi ágak szétválasztásának "beletartozását".¹⁰⁰ A hatalmi ágak szétválasztása...

A bírói kar függetlenségének biztosítása ezért kapcsolódik az igazságszolgáltatás függetlenségének mára már önállóan elismert alkotmányos elvéhez, és erősíti azt. Az a tény, hogy a fegyelemmel az Igazságszolgáltatási Tanácsot bízzák meg, amely kizárólag a bírói kar tagjaiból áll, és amelybe a végrehajtó hatalom nem avatkozhat be, jó példája ennek az alkotmányos elvnek a megvalósítására.

Ami általánosságban a politikai ágak esetleges nyomását illeti, a befolyásolás olyan szinten működhet, amely a következőknél is nagyobb

finomabb, mint az eltávolítással való tompa fenyegetés.¹⁰¹ Tekintettel a mérlegelési jogkörre

amely a végrehajtó hatalomnál marad az előléptetések tekintetében (amelyeket, mint fentebb említettük, új kinevezéseként kezelnek), nem elképzelhetetlen, hogy egy bíró kísértést érezhet arra, hogy a különösen érzékeny ügyek eldöntésekor figyelembe vegye a magasabb bírósági kinevezés lehetőségét. A Legfelsőbb Bíróság általánosságban beszélt a depolitizálás alkotmányos imperatívuszáról, és különösen azt mondta ki, hogy "a törvényhozás és a végrehajtó hatalom nem gyakorolhat, és nem tűnhet úgy, hogy politikai nyomást gyakorol a bírói karra, és fordítva, hogy a bírói kar tagjai gyakorolják a politikai nyomásgyakorlást a bírói karra, és hogy a bírói kar tagjai gyakorolják a politikai nyomásgyakorlást a bírói karra.

⁹⁸ *Javadalmazási hivatkozás* (14. megjegyzés), a (14) bekezdésnél. 139.

⁹⁹ Lásd különösen a *New Brunswick Broadcasting Co. kontra Nova Scotia (Speaker of the House of Assembly)*, (1993) 1 S.C.R. 319, 389 (per McLachlin J.); *Doucet-Boudreau v. Nova Scotia (Minister of Education)*, (2003) 3 S.C.R. 3, a (2003) 3 S.C.R. 3. pontnál. 32- 36.

¹⁰⁰ *Cooper kontra Kanada (Emberi Jogi Bizottság)*, (1996) 3 S.C.R. at854, 24. bekezdés. Lásd még: *Mackin kontra New Brunswick*, (2002) 1 S.C.R. 405, (2002) 1 S.C.R. 405, (2002) 1 S.C.R. 405, (2002) 1 S.C.R. 405, para. 39. o. (idézve a bírói függetlenség intézményi dimenziója és a hatalmi ágak szétválasztásának

elve közötti kapcsolatot).

¹⁰¹ P. Russell, Az igazságszolgáltatás Kanadában: A harmadik kormányzati ág, a 82-83 (1. kiadás, 1987).

szolgálja a nyilvános beszédet [...]".¹⁰² Ez a fentiekben vázoltak szerint indokolta a független bocsánatkérő bizottságok létrehozásának követelményét. A depolitizálásnak a kinevezési folyamatokra, valamint a pénzügyi és adminisztratív függetlenségre gyakorolt hatását még meg kell vizsgálni.

látható.¹⁰³ Eközben a rendszer integritása nagymértékben függ attól, az illetékes bíróságok és az azokat irányító igazságügyi szervek kulcsembereinek integritásától függ.

II. Bírósági ítéletek

1. Alap

A kanadai jogrendszerek általánosan elismerik, hogy az ítéleteknek a tényeken és a jogszabályokon kell alapulniuk. Amennyiben a jog és a tény ismeretelméleti értelemben valóban megállapítható, joggal mondhatjuk, hogy a kanadai bíróságok megfelelnek ennek a követelménynek. Mindenesetre nem állítják, hogy a végrehajtó vagy a törvényhozó hatalom közvetlen külső beavatkozással járna. A vezető bírák indokolatlan beavatkozására vonatkozó állítások sem állnak fenn. Minden egyes döntés az eljáró bíró kizárólagos előjoga. Még a felsőbb bíróságokon is, ahol az ügyeket tanácsok bírálják el, minden egyes bírónak lehetősége van arra, hogy a tanács többi bírójával folytatott tanácskozás után saját véleményét alkosson.

2. Gyakorlat

Kétséges, hogy megbízható következtetéseket lehet-e levonni bármelyik bírói testületről a döntések irányára vonatkozó statisztikák alapján. Erre a büntető igazságszolgáltatással összefüggésben történtek kísérletek. Az összehasonlítást azonban számos változó teszi veszélyessé, többek között az ügyészségi szolgálatok struktúrája és az olyan gyakorlatok, mint a vádalku. A kanadai büntető igazságszolgáltatási rendszerben az elítélés bizonyos esetekben az esküdtsek, nem pedig a bíró ítéletétől függ. A statisztikák az ak-

---

¹⁰² *Javadalmazási hivatkozás* (14. megjegyzés), a (14) bekezdésben. 140.

¹⁰³ A québeci kinevezési folyamatot nemrégiben egy independence-üggyel kapcsolatos bizottság: Inquiry Commission on the Process on Appointing Judges of the Court of Quebec and Municipal Courts and Member of the Tribunal Administratif du Québec (The Bastarache Report) (Québec: Les publications du Québec, 2011) elérhető a <http://www.cepnj.gouv.qc.ca/english.html> oldalon.

as

a kilépések tehát inkább a teljes rendszerről, mint a bírói testület tagjainak döntéseiről szólhatnak. A kanadai statisztikai hivatal, egy szövetségi kormányzati szervezet, részletesen nyomon követi a felmentő ítéleteket. A legfrissebb rendelkezésre álló számok a 2009-2010-es évre vonatkoznak. Ebben az évben a felnőtt büntetőbíróóságokon 403 340 olyan ügy volt, amely bűnösséget 262,616 megállapító ítéletet, felmentést 13,059, eljárás felfüggesztését, vagy 122,807 az eljárás felfüggesztését eredményezte. és "4,858 egyéb" eredmények.¹⁰⁴

3. Szerkezet

A kanadai bíróságok által hozott ítéleteket általában koherensnek és világosan indokoltnak tekintik. A kanadai jogrendszerek általánosan elismerik, hogy az ítéletnek tartalmaznia kell az alapjául szolgáló indokokat. E jogi követelményen túlmenően azonban a bírák gyakran úgy vélik, hogy az ítélet szerkezete és formája az ítélkezés lényegét képezi, és ezért beleegyezésük nélkül nem szabad beavatkozni beléjük. Ezért van az, hogy a Kanada-szerte történő egységesítésre irányuló törekvéseket, amelyek az elmúlt 16 évben jelentősek voltak, a bírói kar vezette, nem pedig a politikai ágak.

A jelenlegi legjobb kanadai gyakorlatok a CJC bírói tanácsadó bizottságának (a továbbiakban: bizottság) 1996-ban megkezdett munkájából erednek. A bizottság erőfeszítései vetették el a szabványosítás magvait az elektronikus közzétételben rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében. Ezekhez az erőfeszítésekhez később a Kanadai Idézési Bizottság is csatlakozott, és három szabványt hozott létre: a *Neutral Citation Standard for Case Law* (1999), a *Canadian Guide to the Uniform Preparation of Judgments* (2002) és az *Uniform Case Naming Guidelines* (2006). Ezeket végül egységes irányelvekké konszolidálták, és egy egységes iránymutatással váltották fel, amelyet mostanra a CJC is jóváhagyott. Az iránymutatások,

"A kanadai határozatok előkészítése, idézése és terjesztése"¹⁰⁵ című, a kanadai határozatok szerkezetére vonatkozó gyakorlatok egységesítését célozza.

Ítéletek, és foglalkozik az ítélet indokolása előtti és utáni összes információ rendszerezésével. Az ítélet indokolásával kapcsolatban az iránymutatások a bekezdések számozásával foglalkoznak.

¹⁰⁴ Statistics Canada, CANSIM, 252-0045 táblázat és katalógusszám. 85-002-X, elérhető a <<http://www40.statcan.gc.ca/101/cst01/legal19a-eng.htm>> címen.

¹⁰⁵ F. Pelletier/R. Rintoul/D. Poulain, Kanadai Citation Committee, *The Canadian Guide to the Uniform Preparation of Judgments* (2009. május 7.), elérhető a <<http://lexum.org/ccc-ccr>> címen.

(ami megkönnyíti a semleges idézést), valamint a tekintélyre való hivatkozással és a hivatkozással. A bíróságok az egész országban elvben elkötelezték magukat ezen iránymutatások végrehajtása mellett, és a szabványosítás gyorsan megvalósul.

4. Nyilvános hozzáférés

A nyílt bírósági eljárás elve értelmében a bírósági tárgyalások általában nyilvánosak, és a bírósági akták az illetékes bírósági épületekben megtekinthetők. Ez az elv mélyen beágyazott, és nem érkezett jelentés a nyilvánosság és a média hozzáféréseinek gyakorlati akadályairól.

A bírósági határozatok közzététele hagyományosan a brit modellt követte, ahol egy szerkesztő feladata volt a jogi közösség és az ítélkezési gyakorlat fejlődése szempontjából érdekesnek ítélt határozatok kiválasztása, előkészítése és közzététele. A gyakorlatok időben és helyenként jelentősen változtak, de a változásokat az elektronikus közzététel gyorsan változó realitásai mindenütt előidéztek. A legjelentősebb fejlődést e tekintetben a Kanadai Jogászegyesületek Szövetsége hozta, amely 2001-ben létrehozta a Kanadai Jogi Információs Intézetet (CanLII), egy nonprofit szervezetet, amely hozzáférést biztosít az összes kanadai joghatóság elsődleges jogi forrásaihoz mind a szakemberek, mind a nagyközönség számára. A CanLII honlapját ma már a legnagyobb, nyíltan hozzáférhető, webes alapon működő

a kanadai jogi információk forrása.¹⁰⁶ A bírósági határozatok tekintetében A CanLII minden egyes kanadai bíróság által közzétételre kiadott ítéletet megkap, és azonnal szabadon hozzáférhetővé teszi, valamint teljes mértékben kereshető a weboldalán.¹⁰⁷ Megfigyelték, hogy a pusztán A jelenleg rendelkezésre álló jogi információk mennyisége idővel komoly problémát jelenthet az igazságszolgáltatás számára.

---

¹⁰⁶ A CanLII rövid története a <<http://www.oldalon olvasható.canlii.org/en/info/about.html>>.

¹⁰⁷ Nem minden, a bírósági aktában rendelkezésre álló határozatot tesznek

közzé.
Minden bíróság maga választja ki azokat az ítéleteket, amelyeket pro-aktívan közzétesz.

as

III. A bírói döntések helytelen befolyásolása

Az igazságszolgáltatásban az illetéktelen befolyásolás minden formája érezhető volt Kanadában egészen az 1960-as évekig. Általában azt hitte, hogy a kanadai igazságszolgáltatás mostanra gyakorlatilag immunis az ilyen gyakorlatokra.¹⁰⁸ Ez a fejlődés nagyrészt a fejlődésnek tulajdonítható.

a politikai szereplők és a bírák viselkedését meghatározó íratlan értelmezésekben és szabályokban. A vita mondhatni, hogy az intézményi megállapodások és a függetlenség látszatának terrénuma felé tolódott el. Az igazságszolgáltatásra vonatkozó rendelkezések a működés néhány kulcsfontosságú területén kiszolgáltatják az igazságszolgáltatást a végrehajtó hatalomnak, és ez problematikus ott, ahol a függetlenség látszata és nem csak valósága alkotmányos mérceként szolgál.

IV. Biztonság

Kanadában a bíróságok biztonsága nem sok vitát váltott ki, bár voltak nézeteltérések a biztonsági személyzetet érintő kérdésekben.

státusz és költségvetés-tervezés. A legtöbb joghatóságban jogszabályi rendelkezésekkel könnyítik meg a bírósági épületek látogatóinak fegyverellenőrzését és átvizsgálását.¹⁰⁹

Az egyik híres esetben egy speciális, magas biztonsági fokozatú bírósági épületet építettek egy fogvatartási intézmény szomszédságában, hogy eleget tegyenek egy tervezett gengszterper-sorozat különleges igényeinek, amelyek kezelhetetlenül nagy terhet jelentettek volna a bűnözők számára.

biztonsági fenyegetések, ha a szokásos bírósági épületben zajlottak volna.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Ami a végrehajtó hatalom beavatkozását illeti, Peter Russell elmeséli a "bírák ügyét" alkotó eseteket, amelyek 1976-ban Trudeau akkori miniszterelnök hivatalos nyilatkozatához vezettek az alsóházban, miszerint a kabinet miniszterei nem beszélhetnek az igazságszolgáltatás tagjaival a folyamatban lévő ügyekről. Lásd Russell (101. lábjegyzet), 78-81. o. A nyilatkozat egy kötelező erejű alkotmányos egyezmény kikristályosodásának tekinthető.

¹⁰⁹ Lásd például a bírósági biztonsági törvényt, Új-Skócia törvényei (S.N.S.) c 1990., 7 (Új-Skócia); Court Security Act, S.S. c2007., C-43.11 (Saskatchewan); Court Security Act, Continuing Consolidation of the Statutes of Manitoba (C.C.S.M.). c. C295 (Manitoba).

¹¹⁰ Lásd P. Cherry, A motoros perek: Bringing Down the Hells Angels, at 132-133 (1. kiadás, 2005)

D. Etikai normák

I. A bírák etikai kódexei

A CJC 1998-ban elfogadta a *bírák etikai alapelveit* (a továbbiakban: alapelvek).¹¹¹ Ezek célja, hogy etikai iránymutatást nyújtsanak a szövetségi szinten kinevezett bírák számára Kanada-szerte.¹¹² Az alapelvek a következők

magas szintű absztrakciót jelentenek, és kifejezik azokat a "normákat, amelyek felé minden bíró törekszik".¹¹³ A dokumentum kínál néhány viszonylag de-

az alapelvekkel együtt közzétett kommentárban; de az alapelvek "tanácsadó jellegűek" maradnak, és "nem zárják ki az ésszerű

az alkalmazásukkal kapcsolatos nézeteltérések, vagy azt sugallják, hogy az azoktól való eltérések rosszallást váltanak ki".¹¹⁴ Ez azt jelenti, hogy nem szabad őket "a bírói kötelességszegés mércéjeként" használni.¹¹⁵

Néhány tartományban szintén elfogadták a kódexeket, bár ezek is magas absztrakciós szinten. Ilyen például a Brit Columbia tartományi bíróság bírói etikai kódexe¹¹⁶ és a québeci bírói etikai kódex.¹¹⁷ Az utóbbit alkotó általános elvek olyanok, hogy itt lábjegyzetben könnyen teljes terjedelmükben visszaadhatók.¹¹⁸

---

¹¹¹ Canadian Judicial Council, *Ethical Principles for Judges* (1998), elérhető a http://www.cjc-ccm.gc.ca/cmslib/general/news_pub_judicialconduct_Principles_1998_en.pdf címen.

¹¹² Id., nyilatkozat 1.

¹¹³ Id., elv 1.

¹¹⁴ Id., Alapelvek és 12.

¹¹⁵ Id., elv 2.

¹¹⁶ Elfogadta a Brit Kolumbiai Tartományi Bírói Szövetség a Brit Kolumbia

Tartományi Bírói Szövetség

szeptemberi éves közgyűlés, 18valamint1976, a Tartományi Bíróságról szóló törvény 13. szakaszának e) pontja értelmében az Igazságszolgáltatási Tanács által december3ben. 1976.

¹¹⁷ A bírói etikai kódex, (1982) C. T-16, r. elfogadta4.1, a Conseil de la magistrature a Courts of Justice Act (R.S.Q., c. T-16) 261. szakasza alapján.

¹¹⁸ A bírónak (1) a törvény keretein belül kell igazságot szolgáltatnia; (2) hivatali feladatait feddhetetlenül, méltósággal és becsülettel kell ellátnia; 3) kötelessége szakmai hozzáértését ápolni; 4) kerülnie kell az összeférhetetlenséget, és tartózkodnia kell attól, hogy olyan helyzetbe hozza magát, amelyben nem tudja feladatát hűségesen ellátni; 5) pártatlannak és objektívnek kell lennie, és annak kell látszania; 6) hivatali feladatait szorgalmasan kell ellátnia, és teljes mértékben bírói feladatainak ellátására kell összpontosítania magát; 7) tartózkodnia kell minden olyan tevékenységtől, amely nem egyeztethető össze bírói tiszttségével; 8) a nyilvánosság előtt,

as

A szövetségi alapelvekhez hasonlóan ezek a kódexek is iránymutatást nyújtanak, de nem szigorúan a bírói kötelességszegés mérésére szolgáló szabályként szolgálnak.

II. Képzés

A bírák számos képzési kurzus közül választhatnak olyan témákban, mint a kulturális és társadalmi érzékenység, valamint az etika. Ezek a tanfolyamok nem kötelezőek, de a bírák számára kinevezésüket követően és bírói pályafutásuk során végig elérhetőek. A képzéseket számos, nagyrészt projektfinanszírozású nonprofit szervezet végzi, köztük a Nemzeti Igazságügyi Intézet és a Kanadai Igazságügyi Igazgatási Intézet. Ezek a szervezetek szorosan együttműködnek a különböző bírói tanácsokkal, a szövetségi igazságügyi biztos hivatalával és a bírói szövetségekkel, hogy a bírák igényeinek és követelményeinek megfelelő programokat kínáljanak. A tartalom és az oktatók számos forrásból származnak, többek között egyetemekről, jogi társaságokból, ügyvédi kamarákból és a bírói karból.

E. Kanada Legfelsőbb Bírósága

Röviden meg kell említeni a Legfelsőbb Bíróságra történő jelentkezés módjában bekövetkezett fejleményeket. Peter Russell, egy neves politológus egyszer úgy jellemezte Kanadát egy parlamenti bizottság előtt, mint "a világ egyetlen olyan alkotmányos demokráciáját, amelyben a kormányfő korlátlanul dönthet arról, hogy ki üljön a Legfelsőbb Bíróságba".

ország legfelsőbb bírósága, és értelmezi a kötelező erejű alkotmányt".¹¹⁹
Ex-

[...] visszafogottan, higgadtan és udvariasan kell eljárnia; (9) kötelességei teljesítése során alá kell vetnie magát a vezető bíró adminisztratív utasításainak; (10) az igazságszolgáltatás és a társadalom érdekében meg kell őriznie a bírói testület integritását és meg kell védenie függetlenségét.

¹¹⁹ P. Russell, Parlamenti megközelítés a kitöltési folyamat reformjához

Vacancies on the Supreme Court of Canada, Brief to the Standing Committee on Justice, Human Rights, Public Safety and Emergency Preparedness, 232004. március, 1. o., megjegyezve, hogy Új-Zélandon hasonló eljárás van, de ott egy bírákból álló bizottság ad tanácsot a minisztereknek a bírói kinevezésekkel kapcsolatban. A bírói kinevezésekről nemrégiben készült összehasonlító áttekintést lásd: K. Malleson/P. H. Russell (szerk.), *Appointing Judges in an Age of Judicial Power: Critical Perspectives from around the World* (1. kiadás, 2006)

A Legfelsőbb Bíróság bíráinak kinevezése során a bírói mérlegelés a közelmúltban fokozott figyelem tárgyát képezte, mivel a sikeres kormányok a közelmúltban kísérletet tettek a jelöltek kinevezés előtti ellenőrzésének egy formájának bevezetésére.

Nincs olyan érzés, hogy a Legfelsőbb Bíróságba való kinevezések bármilyen módon nem voltak megfelelőek. A közvélemény azonban úgy látja, hogy a Legfelsőbb Bíróság sokkal fontosabb intézmény a Charta korában, a Chartában elfogadott jogokról szóló törvényjavaslat korában, mint 1982, korábban volt.

eset.¹²⁰ Valószínűleg van egy olyan érzés is, hogy a politikai tőkét lehetne a kinevezési eljárás nyilvános színpadának megteremtése és a Parlament bevonása a kinevezési folyamatba. A liberális és a konzervatív kormányok által kipróbált különböző formulákat a szakirodalom részletesen ismertette, és

itt nem ismételjük meg.¹²¹ Ezek mindegyike parlamenti kötelezettségvállalással jár...

tee találkozó egy jelölttel, egy esetben élő televíziós kamera előtt, és pusztán tanácsadói minőségben jár el. Az első kísérlet óta a gyakorlatot minden egyes új kinevezésnél megváltoztatták. A végrehajtói mérlegelési jogkör továbbra is sértetlen a jogban, és a mérlegelési jogkör hatékony korlátozását célzó gyakorlat kialakítására tett kísérletek következetesség hiányában kudarcot vallottak. Ez még jó ideig vitatott téma marad Kanadában.

F. Következtetés

Kanada gazdag alkotmányos örökségre épülő, kidolgozott és kifinomult felfogással rendelkezik a bírói függetlenségről, és sok tekintetben modellként szolgálhat. Ez a felfogás azonban még mindig fejlődik, mivel a régi gyakorlatokat és szabályokat a kortárs ~~szenpontok~~ a változó követelmények és az alkotmányos fejlemények megkérdőjelezzik.

E fejlemények között az első helyen áll a politikai ágak és a bírói hatalom közötti kapcsolatok depolitizálásának alkotmányos parancsa, ahogyan azt a Legfelsőbb Bíróság kimondta. A végrehajtó hatalom központi szerepe a bírósági igazgatásban és a bírák kinevezésében az elkövetkező években minden bizonnyal fokozott vizsgálat tárgyává válik. Mindkét esetben a bírói függetlenségről van szó, mivel az ésszerűség szempontjából a

---

¹²⁰ Lásd általában M. Mandel, *The Charter of Rights and the Legalization of Politics in Canada* (1. kiadás, 1989)

¹²¹ Lásd például: K. Eltis/F. Gélinas, *Judicial Independence and the Politics of De-politization*, a <<http://ssrn.com/abstract=1366242>> címen elérhető, rész.

as

A független igazságszolgáltatás látszatát, ha nem is a valóságot, de a formális intézmények nem biztosítják teljes mértékben.